

Sófár

2007. 02. 23.

עתון של הקהילה היהודית בנירעגיהאזא - a Nyíregyházi Zsidó Hitközség lapja

Az el nem hangzott kérdés

Friedmann Jahr-zeit Nyíregyházán

Friedmann Jozsef (Cikkünk a következő oldalon.)

TOVÁBBI CIKKEINKBŐL: Reviczky ezredes, a magyar zsidómentő ■ 65 éve tartották a Wannseei Konferenciát ■
Az iraki háború nyomában ■ A muzulmánok és a Holokauszt ■ Post scriptum hanukarácsony

Az el nem hangzott kérdés

Friedmann Jahr-zeit Nyíregyházán

Aznap esett az eső, mégis összejött a minjen a Jichák Ájzik Friedmann, Nyíregyháza első ortodox főrabbija sírjánál rendezett ázkarán. Friedmann Joszef, a Netanján élő dedunoka előre jelezte érkezését. Felesége, Naomi és két, Jeruzsálemben élő rokona kíséretében érkezett, akikkel véletlenül találkoztak Budapesten.

A hitközség kultúrtermében már túl voltunk a kiddisen, már döbbsent csodálattal végignéztük a felesége által, egy netanjái zsinagóga részére készített vitrázsok fotóit, mikor Friedmann Joszeffel félrevonultunk a társaságtól. „Készültem“, tudtam, hogy lánya, veje és három unokája halt meg 2001-ben abban a jeruzsálemi merényletben, amely 15 halálos áldozatot követelt. Mégsem tudtam rászánni magam, hogy rákérdezzek: hogyan lehet ép ésszel túlélni egy ekkora tragédiát? Mert

van olyan, hogy az emberben benne reked a kérdés...

Magától kezdett mesélni.

Engem és a feleségem apját Te-rezienstadtbba hurcoltak a háborúban, Naomi Ravensbrückben és Bergen-Belsenben volt. Isteni csodának hittem, hogy mindkét családból visszatért mindenki. Ezzel a vegyes, az egyéni sors iránti örömből és a zsidóság tragédiája feletti gyászból álló érzéssel éltem több mint ötven éven át.

Csütörtök volt, nem felejttem el. Hazaértem a gyárból, és a feleségem - ő Hollandiából származik - kérdezte: nem hallgattál híreket? Telefonáltak Hollandiából, azt mondják, merénylet volt Jeruzsálemben...

Rettentő rossz érzés fogott el. Nem került sok időbe kideríteni, hogy két unokánk „mindössze“ megsebesült a merényletben, de másik három a

szüleikkel együtt a halálos áldozatok között van.

Abban a pillanatban valami megváltozott bennem. Hogy mondjam... Azt képzeltem - és ez az érzés a mai napig elkísér -, hogy még mindig a lágerben vagyok... és Eichman eljött, hogy több mint fél évszázad után behajtsa rajtam a tartozást. Mert milyen jogon éltem én túl a lágert, milyen jogon élte túl az egész családuknak? Miért mi, és más miért nem? Mi miért, és miért nem más? Lehet forgatni a kérdést, a lényeg egy: megfizettük a szörnyű árat, éppúgy, mint a többi zsidó...

Van olyan helyzet, mikor minden újságírói kérdés felesleges. Van olyan, mikor egy zsidó szavak helyett elszorult szívvel egy másik, könnyező zsidó kezére teszi a kezét...

lejegyezte: Somos Péter

Jichák Ájzik Friedmann sírjánál

Reviczky ezredes, a magyar zsidómentő

A Nyíregyháza Városvédő Egyesület Reviczky Imre vezérőrnagy halálának 50. évfordulójára megemlékezést szervezett február 10-én a Krúdy Vígadóban. Az egyesület elnökének rövid megnyitója után Tóth Sándor nyá. ezredes helytörténész ismertette a Nyíregyházához is kötődő katona életét, méltatta érdemeit.

Reviczky Imre a saját és a családja életét is veszélyeztetve több ezer zsidó, nemzetiségi és baloldali munkaszolgálatos életét mentette meg a második világháború éveiben. Az általa megmentett egykori üldözöttek javaslatára - magyar állampolgárként másodiknak - ő kapta meg a jeruzsálemi Jád Váshem Intézetnek az Igaz Emberek számára alapított kitüntetését, amelynek mottója: „aki egy emberéletet megment, az egész világmindenséget menti meg.”

Napjainkra a világ több városában neveztek el utcákat, tereket, ligeteket

Reviczky Imréről, és helyeztek el épületeken emléktáblákat a vészterhes időkben is a lelkiismerete parancsát teljesítő humánus katona tiszteletére.

Reviczky Imre posztumusz vezérőrnagy 1896-ban született a zemplén megyei Bánócz településen. Húsz éves korában végezte el a nagyváradi hadapródiskolát, majd a 9. kassai honvéd gyalogezred pótkereténél a tartalékosok kiképzését kapta feladatul hadapród zászlósként. Az első világháború után jelentkezett a köztársasági hadseregbe, majd 1919-ben a Vörös Hadseregben szolgált. A Tanácsköztársaság bukását követően a Miskolci Vegyesdandár Parancsnokság állományába osztották be, majd az abaúj-zempléni gyalogezredhez került.

1922-től felvették a főlöszeges csapatlistájára, és leventeügyek intézését bízták rá Sárospatakon, melyet 10 évig látott el, majd 1938-

ig a békéscsabai 10. honvéd gyalogezrednél szolgált.

1938-ban, mikor a bécsi döntés értelmében a Felvidéket visszacsatolták Magyarországhoz, Reviczky kérte áthelyezését szülőföldjére. Királyhelmecekre került és átvette a katonai kiegészítő parancsnokságot. A „visszacsatolás“, a „magyar megszállás“ nevekkkel illetett esemény igen sok konfliktust eredményezett az ott élő nemzetiségek, az új adminisztráció és a lakosság között. A mások gondja, baja iránt érzékeny Reviczky nagy terhet vállalt magára, mikor mindenkinek a segítségére sietett. Ha kellett csendőrszuronyokat fogott le, kezdeményezte a bajok orvoslását. Már ekkor megfogalmazódott a nép körében, hogy van ott egy jó ember.

1939. szeptember 1-je, a németek lengyelországi lerohanásának kezdete ismert valamennyiünk előtt. A tíz és tízezer számra Magyarországra menekülő lengyelek ellátásában, mentésében több héten keresztül ott tevékenykedett Reviczky Imre és felesége is. 1940 nyarán, a miskolci hadtestparancsnokságon tervezte az erdélyi akciót, s kiegészítő munkáját csak hétvégén látta el. A Szovjetunió németek által történő megtámadását örültségnek tartotta. A német-lengyel háború, a bécsi döntések eredményeképpen 1941-ben kb. 35 000 hontalan zsidó menekült élt Magyarországon. A kormányzati szervek intézkedésére lefogatták ezeket a zsidókat, s közülük kb. 18 000-et Galíciába deportáltak, s ott a németek Kamenyec-Podolszk mellett legéppuskázták valamennyit. Reviczky, aki korábban értesült a hontalan zsidók felszámolására kiadott intézkedésekről, azonnal mentőakcióba

Reviczky emléktábla a nyíregyházi Hadkiegészítő Parancsnokság épületén

kezdett. Kihaszználva ismertségét, összeköttetéseit, szolgálati hatalmát, bizalmas munkatársaival anyakönyvi kivonatokat készítettek, és segítettek a honosság bizonyítását sok kelet-magyarországi megyében élő zsidónak.

Alig fejezte be mentő akcióját, amikor 1941 októberében kinevezték Lévára a 22. gy. e. egyik zászlóalj parancsnokává. Április 22-én indult el a frontra. Frontszolgálata azonban nem tartott sokáig, hat hét után alkalmatlanság címén leváltották a Léván előléptetett alezredest.

Egy katona életében igen nagy sokk az, ha visszavetik rendfokozatban, beosztásban, s talán még nagyobb trauma, ha alkalmatlanságot állapítanak meg. Mi volt az oka?

Egyszerűen az, hogy a megszálló, tisztogató feladatra kijelölt zászlóalj parancsnoka nem volt hajlandó védtelen falvakat elpusztítani azok lakosaival együtt. Fegyelmi vizsgálat lett a vége, és egy áthelyezés. Augusztus végén került Nyíregyházára eggyel magasabb beosztásba, ezredparancsnoknak. A 12. gy. e. is frontra indult, azonban a nem eléggé megbízható parancsnok itthon maradt a pótkeret parancsnokának. Nyíregyházi működése 1942. augusztus végétől 1943. május 1-jéig tartott. Ekkor vette át Nagybányán a X. közérdekű munkaszolgálatos zászlóaljparancsnoki beosztást, s töltötte azt be 1945. január 18-áig.

Reviczky életének eddigi szakasza is azt példázza, hogy kivételes egyéniség volt. Nagybányai működése azonban olyan példaértékű, katonaként és emberként egyaránt, amely méltán emeli őt az igaz emberek, hősök közé.

Alárendeltségében több mint 50 munkásszázad (mintegy 40 000 ember) látott el különböző feladatokat elsősorban Észak-Erdélyben, de felügyelete alatt dolgoztak munkaszolgálatos századok a Dunántúltól a Donig.

E századokban zömében zsidók, kikeresztelkedettek, baloldaliak, románok és szerbek, a rendszer ma-

gyar és idegen nemzetiségű elleneségei dolgoztak rabszolgaként, szabadságjogaiktól megfosztva a háború és a társadalom páriáiként. A szadista keretlegények kénye kedvének kített, emberszámba nem vetek életében megváltást jelentett Reviczky nagybányai megjelenése.

Csak igen kevesen tudták azt, hogy Reviczky a zsidótörvények ismeretében, a zsidók 1941-es likvidálása után tudatosan vállalta el nem könnyű feladatát. Nyíregyházán Solt Sándor barátjának vallotta azt, hogy segíteni akart azokon, akiket a „Mindenhatón kívül mindenki elhagyott“. S valóban segített.

Leváltotta, s a frontra küldte a szadista hajlamú tiszteket, tiszthelyetteseket. Emberként kezelte a jogaiktól megfosztott zsidókat. Visszarendelt már frontra küldött munkaszázadokat. Egyenrangú partnerként kezelt minden embert, és felvállalta ezrek és ezrek egyéni problémáit. Az ő működési területére esett a zsidók első két kijelölt deportálási zónája, mivel Kárpátalja és Észak-Erdély zsidóságát elsőként gettósították. 1944 áprili-sában Reviczky éjt nappallá téve szervezte a mentést. SAS be-hívókat állíttatott ki a már gettóba zárt zsidók részére és magához vette őket munkaszolgálatosnak. Szám nélkül fogadta a halál elől munka-szolgálatra önként jelentkezőket. Mentett embereket Nagybányán és Nyíregyházán, Budapesten és Kolo-meánál.

Tagadott meg parancsot is. Három észak-erdélyi járás leventéit kellett volna marhavagonokban Németországba szállítania. Helyette fával rakatta meg a vonatokat, s indította útba azokat.

A leventék megmentéséért a nyilasok letartóztatták, és Sopronkőhidán tartották fogva. Onnan megszökött, és 1945. április 19-én Debrecenben jelentkezett a HM-ben újabb szolgálattételre, mert katona volt, és kötelességtudó. Ekkor kinevezték Mátészalkára a 65. honvéd kiegészítő parancsnokának.

Munkaszolgálatosai méltatlannak tartották ezt a beosztást, és kezdeményezték vezérőrnaggyá történő előléptetését. Április 30-án azonban mégis felmentették. A munkaszol-

Reviczky Imre ezredes: példa emberségből

gálatosok sértésnek tekintették a lépést, és nyomásukra október 18-án visszavették régi beosztásába. Pár hónap múlva kinevezték Nyíregyházára a megyei kiegészítő parancsnokság élére.

1949-ben nyugdíjazták, azonban 1952-től nyugdíjának folyósítását az állam megszüntette. Végül Budapestre került, és bár 1956-ban visszakapta 1 400 Ft-os ezredesi nyugdíját, egy évvel később, a mindennapi betevőért folytatott küzdelemben alulmaradva infarktuszban elhunyt.

Kovács László - Tóth Sándor

65 éve tartották a Wannseei Konferenciát

Részletek az 1933. január - 1942. január közötti előzményekből

Hitler zsidóellenes politikája először a pártprogramban lett megfogalmazva. „... csak a fajhoz tartozó egyed lehet állampolgár. A faj tagja csak germánvérű ember lehet, tekintet nélkül hitére. Ennek következtében a faj tagja zsidó nem lehet.“ A program kimondta, hogy a zsidókat idegenként kezelni, ki kell űzni őket a birodalomból.

A hatalomátvételt követően a náci azonnal megalapították az első koncentrációs táborokat (KZ). A dachauit 1933. március 20-án (!) maga Hitler nyitotta meg. „... azzal a céllal, hogy legyen hely ahol a politikai ellenfeleket és a zsidókat koncentráltan lehet fogvatartani.“ A KZ-k „... a Btk. és a jogrend szokásos intézményein kívül álló, jogilag önálló igazgatási egységek.“ A KZ-okba a köztörvényes bűnözőkön kívül az antifasiszták, az aszociális elemek, a homoszexuálisok, a Jehova tanúi (akiket pacifizmusuk miatt helyeztek törvényen kívül) és a zsidók kerültek.

A birodalmi állampolgársági törvényhez kiadott Hitleri rendelet kimondja (4. §): „Zsidó nem lehet a birodalom polgára. Politikai ügyekben szavazati jog nem illeti meg. Közhivatalt nem tölthet be.“ Ez ketős célt szolgált: a zsidók visszaszorítását egyes területekről, majd kiszorítását a német nép életeréből. E törvény hatályát az Anschluss után (1938. március) Ausztria, Csehszlovákia szétdarabolása és Csehország megszállása (1939. március) után pedig a Cseh-Morva Protektorátus területére is kiterjesztették. A német élettér zsidóktól való megtisztítása, a

kényszerkivándoroltatás irányítása és gyorsítása érdekében 1939. januárban Zsidó Kivándoroltatási Központot hoztak létre. E hivatal segítségével 1941. november 1-jéig Németországból 360 ezer, Ausztriából 147 ezer, a Protektorátusból pedig mintegy 30 ezer zsidó vándorolt ki. Ekkortól megtiltották a kivándorlásokat. A kivándorolt családok minden ingó és ingatlan vagyona a birodalomra szállt. A kevésbé jómódúakért a vagyonosabbak és az őket befogadó állam zsidósága fizette a sarcot, amely összesen 9,5 millió dollárra rúgott.

A zsidógyűlölet terjesztéséről a náci a legszélesebb nyilvánosság előtt gondoskodtak. A következmény nem maradt el. Lefoglalták a zsidók vagyonát, mozgásukat meghatározott körzetekre és időre korlátozták. Kötelezővé tették - a nők és férfiaknak egyaránt - egy harmadik, kimondottan héber utónév viselését. Pl.: Johann Müllerből Johann Israel Müller; Cornelia Müllerből Cornelia Rachel Müller lett, stb.

Néhány, a birodalomban államilag megszervezett - kevésbé ismert - zsidóellenes történés: bojkottálták a zsidó üzleteket; a berlini kórházakból elzavarták a zsidó orvosokat; Thüringiában minden zsidót kizártak a hivatali állásokból; 1935-ben Nürnbergben 100 ezer német gyermeket eskettek fel a zsidók elleni örök gyűlöletre; szeptember 15-én életbe léptették a hírhedt nürnbergi faji törvényeket; 1938 őszén megtörténik az első deportálás, 15 ezer lengyel állampolgárságú zsidót tettek át a határon; novemberben történtek a Kristallnacht pogromjai. 1939 elején Hitler azzal fenyegetőzött, hogy a

háború kitörésének egyik következménye a zsidók kiirtása lesz. 1941-ben kötelezővé tették a Dávid-csillag viseletét.

Tíz európai ország - Ausztria, Belgium, Csehszlovákia, Dánia, Ész-tország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Lettország és Norvégia - elfoglalása, valamint a II. világháború kitörése új helyzetet teremtett.

A Lengyelországban és a Szovjetunió megszállt területein szaporodó gettókat és a százezreket öldöklő Einsatzgruppe-k tevékenységét a náci nem tartották kielégítő módszernek a zsidókérdés elintézésére. Mivel a szabad világ nem lepett fel azonnal megtorlással a náci tömeggyilkosságai ellen, úgy látták tovább léphetnek a zsidókérdés még radikálisabb megoldása felé. Felmerült a kérdés, hogy mi legyen a megszállt országok zsidó lakosságával.

Hitler elrendelte, hogy öljék meg valamennyi zsidót és fosszák ki őket mindenükből. A zsidó ügyekben eddig is illetékes belügyminiszter Göring, az egész feladat megszervezésével Heydrichet, Himmler helyettesét, a biztonsági rendőrség és az SD főnökét, a kristályéjszaka, a gleiwitzi rádióállomás elleni „lengyel“ támadás és más véres események kiagyalóját és megszervezőjét bízta meg.

Jóllehet a náci akkoriban még ügyeltek piszkos ügyeik álcázására, de minden állami, rendészeti személy tudta, hogy a korábbi főcél: a zsidók kiűzése már nem aktuális, most már a zsidók tömegeinek fizikai megsemmisítése következik. A korábban érvényes fűherri parancs: „űzjétek és raboljátok ki őket“ helyébe új lépett: „öljétek meg mindet és fosszátok ki ▶

öket mindenükből“.

A wannseei tanácskozás és következményei

Ilyen iszonyatos előzményekkel teli 9 év után került sor 1942. január 20-án tizenöt meghívott magas beosztású náci állami és rendészeti tisztviselő - ebédrel egybekötött - tanácskozására Berlin Am Grossen Wannsee 56-58 szám alatt, az Interpol német irodájának épületében. Az eredetileg 1941. december 9-ére összehívott megbeszélését a USA december 8-ai hadbalépése miatt halasztották el az új időpontra.

A Heydrich vezette tanácskozásnak egyedüli napirendje az Endlösung der Judenfrage, az európai zsidókérdés végső megoldása alapkérdéseinek megvitatása volt. A tanácskozásnak kellett eldönteni a feladat szervezési, tárgyi és anyagi vonatkozásait. „... A végrehajtást, tekintet nélkül a földrajzi határokra központilag az SS birodalmi vezetője, (...) a biztonsági rendőrség és az SD főnöke irányítja.“ Számba vették az 1933 óta a zsidók ellen folytatott - általuk csak szükség megoldásnak tekintett - harc tapasztalatait. Elemezték a szövetséges és az általuk megszállt országok állami szerveinek és lakosságának reagálását, magatartását a zsidók ellen bevezetésre kerülő intézkedésekre. Érdekesség, Heydrich szerint: „a probléma kezelése az egyes országokban az általános magatartás és felfogás szempontjából bizonyos nehézségekbe fog ütközni Magyarországon és Romániában.“ ... Hja! Akkor még csak 1942. januárt írtak! És mi történt nálunk 2 évvel később?!

„... A zsidókat a végleges megoldás folyamán Keleten megfelelő vezetéssel és alkalmas módon munkára kell fogni. Nagy munkáscsapatokban, nemek szerint szétválasztva, útépítés közben vezetik a munkaképes zsidókat ezekre a területekre és aközben nagy részük természetes fogyatéknál útján kétségtelenül ki fog esni.

A végül esetleg megmaradó

töredékállományt, minthogy ez esetben kétségtelenül a legellenállóképebb részről van szó, megfelelően kell kezelni, mert ez természetes kiválasztódást mutatva, szabadon bocsátása esetén egy új zsidóság magjának tekinthető (lásd a történelem tapasztalatát).“ A megfelelő kezelés a SB Sonderbehandlung a KZ-okban soron kívüli halál jelzése volt.

„A végleges megoldás gyakorlati végrehajtásának folyamán egész Európát nyugattól keletig át kell fésülni. (...) Az evakuált zsidókat először sorjában az úgynevezett átmeneti gettóknak helyezik el, s onnan szállítják tovább keletre.

Az evakuálás végrehajtása szempontjából fontos előfeltétel a számításba vehető személyek körének pontos megállapítása.“

Az un. „Keletre telepítés“ az akkor már ott működő megsemmisítő táborokban vagy az Einsatzgruppek általi lemészárlásukat jelentette. A zsidók keleti munkába állításának már a gondolata is hazug volt, és ezt minden jelenlevő tudta! Heydrich és társai jól ismerték a véres valóságot. Ők készítették elő a gázkamrákat és a krematóriumokat az európai zsidóság fogadására. Auschwitzban és Chelmnoban már 1941. szeptember, illetve december óta folytak, Belzecben 1942. márciusban, Majdanekban áprilisban, Sobiborban májusban, Treblinkában pedig augusztusban kezdődtek az elgázosítások. A keletre indított deportációs szállítmányok célállomásai ezeken túl az ezekkel felérő Lodz-i, Lublin-i, Minszk-i, Riga-i, stb. nagy gettók voltak.

A végső megoldásban érintettek körébe a már megszállt 10 állam és a háború során elfoglalt országok területén élő mintegy 4,5 millió zsidó lakosságon túl beszámították Albánia, Anglia, Finnország, Horvátország, Írország, Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szlovákia és a Szovjetunió több mint 6,5 millió, összesen Európa 11 millió

zsidó lakosát, akiknek ipari méretű, szervezett likvidálásáról döntöttek Wannseeban. Étvágyukra jellemző, hogy még a brit szigeteken és a semleges Svájcban és Svédországban élő zsidókat is számításba vették.

Vita volt még a vegyesházasságban élők és az un. „kevert fajúak“ kérdésében. Megállapodtak, hogy a hadiiparban foglalkoztatott zsidókat csak akkor evakuálják keletre, ha munkahelyükön pótlásuk megoldódott.

Az antifasiszta koalíció hadseregei hősie harcának és harcosainak és az antifasiszta ellenállás résztvevőinek köszönhető, hogy a Wannseeban elfogadott sátáni terv maradéktalanul

Azok az országok, ahol legnagyobb a zsidó áldozatok száma*

Lengyelország:	3,25 millió
Szovjetunió:	885 ezer
Magyarország:	600 ezer
Románia:	515 ezer
Csehszlovákia:	250 ezer
Franciaország:	140 ezer
Németország:	121 ezer
Hollandia:	120 ezer

*A Zsidó Világkongresszus Statisztikai Hivatalának adatai

nem valósulhatott meg.

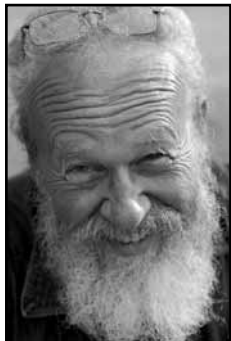
Az európai zsidóság gettóknak, több mint másfélezer(!) náci KZ-ban, munkaszolgálatban, stb. elszenvedett vesztesége így is iszonyatos méretű, mintegy HATMILLIÓ gyermek, nő és férfi, akik többségének örök nyughelye is ismeretlen...

Kovács László

Forrás:

a Wannsee-i jegyzőkönyv

Az iraki háború nyomában

Tavaly decemberben került nyilvánosságra annak a megbeszélésnek a tartalma, amelyet három hónappal a szeptember 11-i terrortámadás után Imanuel Sziván professzor, a szél-

sőséges iszlám izraeli szakértője folytatott az amerikai Védelmi minisztérium elöljáróival a Pentagonban. A professzor egy interjúbán elmondta, hogy vendéglátói egyetlen kérdésre összpontosítottak: a Szadam Huszein és az Al-Kaida közötti kapcsolatra. A maga részéről sem megerősíteni, sem cáfolni nem tudta ezt a feltételezést, ezért inkább a terror elleni harc módjáról beszélt. A jelenlevők udvariasan végighallgatták, majd megkérdezték: na és hogy kapcsolódik mindez Irakhoz?

Az öt évvel később adott interjúbán Sziván professzor az iraki háborúról született amerikai határozatot az Al-Kaidának adható legszebb ajándéknak nevezte. Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy az előzetes közvéleménykutatások szerint Izrael volt az egyetlen állam, amely támogatta a tervet. Rövid távon kétségtelenül előnyt jelentett Izrael számára Szadam eltávolítása, de a várható következményeket éppúgy nem tudta kiszámítani, mint az amerikai vezetés. Ma már világos, hogy az iraki háború nyomán az ország szunnita kisebbség lakta részén létrejöhet egy második Afganisztán, egy Al-Kaida állam, amely a terror melegágyává válhat.

Irak szétesésével megerősödött Irán és az egész térség síita uralma. Az amerikai invázió felélesztette a síita-szunnita ellentéteket, melyeknek Irakban politikai háttere is van, miután az ottani szunnita kisebbség - Szadam maga is szunnita volt - uralkodott hosszú éveken át és könyörtelenül elnyomta a síitákat. A

mohamedán világ mintegy 80 %-a szunnita, a második helyet a síiták foglalják el 15 %-kal. A két áramlat közötti ellentét annyira éles, hogy a szunniták legtöbb vallási vezetője nem is tartja mohamedánnak a síitákat. A név - síja - csoportot jelent, így önmagában is megkérdőjelezi a hovatartozást.

A síiták Ali Ibn Abu Talebet, Mohamed lányának férjét, a negyedik kalifát tartják Mohamed kizárólagos örökösének. A síiták csoportját Ali Hasszán alapította, akit 70 családtagjával együtt szunnita katonák gyilkoltak meg Irakban. Ennek a mézárlásnak az emlékét őrzi az a hagyomány, amelynek gyakorlásaként a hívek az évfordulón véresre korbácsolják magukat. A szunnita üldözések miatt a síiták pesszimista világszemléletet alakítottak ki. Ezzel együtt hiszik, hogy minden nemzedékben él egy vezető, amely közvetít Allah és a hívek között. A jelenlegi nemzedékben is kell lennie, de mindeddig nem lépett a nyilvánosság elé.

A szunna (szunnita) szó jelentése életforma, viselkedés. A pre-islám korokban a törzs atyáinak követésre méltó életformáját jelezte, később a hagyományok Mohamed életvitelének a hívek számára kötelező követéseként értelmezték. A szunna a kezdeti iszlám vallási szokásait és magyarázatait tartalmazza. Bár a szunniták négy csoportra oszthatók, lényeges különbség nincs a hívek között, mindössze az iszlám törvények alkalmazásában és értelmezésében mutatkoznak eltérések.

Irán éveken át támogatott szunnita terrororganizációkat, mint pl. a palesztin Iszlám Dzsihádot, és jelenleg a Hamasz legfőbb segítője Szíria együttműködésével. Az iraki háború kiélezte a szunniták és a síiták közötti feszültséget. Nem véletlen, hogy Abdalla jordán király nyíltan beszélt a síita veszélyről. Az amerikai erők várható iraki kivonásáról szólva a szaudi-arábiai vezetés is kifejezte afeletti aggodalmát, hogy az

iraki síiták etnikai tisztogatást hajthatnak végre országukban Irán segítségével. Úgy tűnik, a közeli években az izraeli-palesztin viszályt háttérbe szorítja a szunnita-síita ellenségeskedés. A szunnita-arab országok feltehetően függő viszonyba kerülnek az Egyesült Államokkal és nyugat-európai szövetségeseivel, még akkor is, ha egyes nyugati hatalmak erről egyelőre nem vesznek tudomást, és továbbra is tizenvalahány évvel ezelőtti elképzeléseikhez ragaszkodnak. Előbb-utóbb kénytelenek lesznek felismerni a valóságot, amely vázlatosan így fest:

- Irán minden eddiginél eltökéltebben hegemoniára törekszik a közel-keleten.

- A szunnita arab országokra nézve ma Irán jelenti a legnagyobb veszélyt, nem pedig Izrael.

- Az izraeli-palesztin viszály megoldására mindaddig nincs remény, amíg az iszlám radikálisok veszélyt jelentenek Izraelre. Egyoldalú kivonulás tárgyaló- és döntőképes, az új helyzetért felelősséget vállaló palesztin partner nélkül csak az iszlám szélsőségesek sikerét jelentené, mint ahogy volt rá példa a közelmúltban.

- Izraelnek szüksége - és elvitathatatlan joga - van jól védhető határokra. Az eddigi tapasztalatok alapján feltételezhető, hogy pl. a Jordán völgyéből való kivonulás nyomán fegyverszállítmányok és terrorcsoportok, akár a globális Dzsihadhoz tartozók is, akadálytalanul eljuthatnak a nyugati partvidékre. Egy ilyen meggondolatlan lépés nehéz helyzet elé állítaná Izraelt, példa rá a gázai kivonulás. Jelenleg minden kiürített terület terrorista csoportokat vonzana magához, és az előbbi példánál maradva: a Dzsihad szervezetek előbb Jordánia, és végül az egész körzet biztonságát veszélyeztetnék.

Somos Péter

Elhangzott az Eötvös Károly Magyar-Izraeli Baráti Kör találkozóján.

A muzulmánok és a Holokauszt

A Jád Váshem Intézet egy arab származású muzulmán élettörténetét vizsgálja abból a célból, hogy vajon megfelel-e azon szigorú kritériumoknak, melyek alapján ő is besorolható lenne a Vészorszak idején zsidó életet megmentő „Nemzetek Igazai” közé. A háború óta a jeruzsálemi intézet hatvan muzulmán vallású személyt nyilvánított „igazzá”, de egyikük sem volt arab származású - olvashattuk a The Washington Post internetes oldalain idén januárban.

A tunéziai Khaled Abdelwahhab 32 éves volt, mikor 1942 novemberében a német csapatok bevonultak az akkoriban mintegy százezer zsidó lakossal bíró észak-afrikai országba. Mikor tudomást szerzett arról, hogy német tiszték meg akarnak erőszakolni egy Odette Boukris nevű, gyönyörű, szőke, kékszemű zsidó nőt, más zsidó családokkal együtt elbujtatta őt és családját a városon kívüli birtokán, és négy hónapig rejtegette őket, míg a megszállás véget nem ért - számolt be az eddigi kutatás eredményeiről Robert Satloff a Washington Institute for Near East Policy (A Közel-Keleti Politika Washingtoni Intézete) igazgatója, aki egyben jelölte is Abdelwahhab-ot a Jád Váshemnél a „Nemzetek Igaza” elismerésre.

A washingtoni Közel-Kelet szakértő egyébként a Newsweek 2006. november 20-ai számában „Az arabok rejtett történelme” címmel részletes tanulmányt közölt az arabok viszonyulásáról a Holokauszt felé.

Satloff szerint a Soá megközelítésében Észak-Afrikában és a Közel-Keleten három irányzat figyelhető meg. Az egyik a teljes tagadás, mely egyfelől az olyan szekuláris nacionalistákhoz vezethető vissza, mint az egyiptomi Gamal Abdul Nasser, aki 40 évvel ezelőtt azt mondta, hogy „senki sem veszi komolyan a hatmillió meggyilkolt zsidó hazugságát”, másfelől az olyan

vallásos radikálisokhoz, mint Hassan Nasrallah, Hezbollah vezetőhöz, aki szerint „a Holokauszt legendáját a zsidók találták ki.”

A másik oldalon - Satloff kifejezésével élve - a Holokauszt-dicsőítők állnak. Ezt a szegmenseket legjobban az egyiptomi, állami tulajdonban lévő al-Akhbar újság szerkesztői szemléltetik, akik cikkeikben éltették a Végső Megoldást, és csak azon sajnálkoztak, hogy a nácik nem tudták „elvégezni a munkát”.

A legtöbb arab azonban ezen két véglet között helyezkedik el egy egyfajta Holokauszt-relativizmust képviselve. Azt elismerik, hogy a zsidók szenvedtek a második világháborúban, azonban vitatják a Soá egyediségét, és az áldozatok számát is. Még a legpozitívabb megközelítést választó arabok számára is a Holokauszt nem más, mint az a történet, mikor európaiak öltek európaiakat, aminek most a palesztinok isszák meg a levét.

Kevéssel szeptember 11-e után Satloff úgy döntött, hogy elutazik a térségbe azzal a szándékkal, hogy megkísérelje megváltoztatni az arab gondolkodást a Holokausztról. Stratégiája az volt, hogy ha találna akár egy olyan arabot, aki megfelelne a „Nemzetek Igaza” címnek, akkor talán a Holokauszt még büszkeségre is okot adhatna a térségben.

Kutatásai során rádöbrent, hogy a Soá története ugyanannyira arab is, mint európai. 1940 júniusától 1943

májusáig a nácik Észak-Afrikát is megszállva tartották, sötét rendszerük valamennyi zsidóellenes intézkedésével a koncentrációs táboroktól a sárga csillagig. Az arabok lényegében úgy reagáltak erre, mint az európaiak. Nagy részük közömbös volt a zsidók sorsa felé, azonban volt arra is példa, hogy arabok zsidó életet mentettek, de arra is mikor konspirálva a nácikkal velük együtt kegyetlenkedtek.

Utóbbiak közé tartoztak például azok az arab örök, akik Vichy büntetőtáborokban kínozták a zsidókat, vagy azok a nácik szolgálatába szegődő arab tolmácsok, akik kiadták a németeknek az elrejtőzött zsidókat.

Khaled Abdelwahhab „Nemzetek igazává” nyilvánítása fordulatot hozhat a muzulmánok viszonyában a Soához - reméli Robert Satloff.

Tóth-Ábri Péter

A „Nemzetek Igazainak” száma országonként 2006. január 1-jén*

Lengyelország: 5 941 fő	Bosznia: 34 fő
Hollandia: 4 726 fő	Norvégia: 26 fő
Franciaország: 2 646 fő	Dánia: 21 fő
Ukrajna: 2 139 fő	Bulgária: 17 fő
Belgium: 1414 fő	Nagy-Britannia: 13 fő
Magyarország: 671 fő	Svédország: 8 fő
Litvánia: 630 fő	Macedónia: 10 fő
Fehéroroszország: 564 fő	Örményország: 10 fő
Szlovákia: 460 fő	Szlovénia: 6 fő
Németország: 427 fő	Spanyolország: 3 fő
Olaszország: 391 fő	Észtország: 3 fő
Görögország: 265 fő	Kína: 2 fő
Jugoszlávia (Szerbia): 121 fő	USA: 2 fő
Oroszország: 120 fő	Brazília: 2 fő
Csehország: 115 fő	Chile: 1 fő
Horvátország: 105 fő	Japán: 1 fő
Lettország: 100 fő	Luxemburg: 1 fő
Ausztria: 85 fő	Portugália: 1 fő
Moldova: 71 fő	Törökország: 1 fő
Albánia: 63 fő	Grúzia: 1 fő
Románia: 52 fő	
Svájc: 52 fő	
	Összesen: 21 308 fő

* forrás: www.yadvashem.org.il

Post scriptum hanukarácsony

Dosz isz svér cu zájnen á jid, ober esz isz git! - mondta egyszer nekem egy öreg sachter. Hát zsidónak lenni, bizony néha tényleg küzdelmes...

Főleg decemberben a keresztény többségű társadalmakban, mikor mindent betölt a karácsony. Persze nem célszerű a hírt túlfeszíteni, ezért a „Boldog Karácsonyt!” köszöntések nagy részére csak egy „Kellemes ünnepeket!” a válaszom. Aztán ha a barátaim is így köszönnek, akkor megjegyzem, „Köszí, bár én a hanukát ünneplem!” (Azt sosem fogom megérteni, hogy miért kapok olyanoktól is karácsonyi üdvözlő lapot, akik tudják, hogy mást ünneplek.)

Egyszer egy kis kelet-európai stetlben egy zsidó megalégtelte, hogy a hittestvérek karácsonyfát állítanak - szól a legenda. Dühösen berontott az egyik zsidó otthonba, kihurcolta a feldíszített fenyőfát az utcára, és a zajra összesereglett izraeliták szeme láttára kettévágta. A döbrent körbeállók közül azonban kivált egy kis jidele, és azt mondta: „Nu, ez már pont befér a szobánkba!” Ezzel felvette a kettévágott fa felsőbb részét és hazavitte.

Ez az eredete a „hanuka-bokornak”, amiről itt Magyarországon még nem hallottam, de állítólag az USA-ban állítják. Egyesek szerint a karácsonyfától csak a szakavatott szemek tudják megkülönböztetni.

„De hiszen a zsidóknak nem illik szeretniük a karácsonyt! (...) Ezért ráz meg sokunkat, hogy mégis találunk benne valami vonzót.” - vetette fel még decemberben Bradley Burston a Haaretz internetes kiadásában a New York Times egy olyan cikkére hivatkozva, amiben Cindy Chupack híres zsidó tévékomédia író és producer írta le kalandját a tavalyi karácsonnyal.

Az egészért a híres amerikai hiper-

market, a Pottery Barn ünnepi katalógusa a hibás - írta Chupack. Nem vádolhatta karácsonyfáért könyörgő gyermekeit, mert még nincsenek. Szüleit sem okolhatta, mondván, hogy hanuka-bush-t (bokrot) állítottak még otthon, mert - bár kezdetben George Busht támogatták - náluk ilyen nem volt.

Lapozgatva a Pottery Barn karácsonyi katalógusát Chupack szomorúan állapította meg, hogy sajnos ezek a csodaszép dekorációk nem zsidóknak készültek. Valójában a hanukai dekorációban még van mit előrelépniünk a karácsonyi csillogáshozvillogáshoz képest, de hát mit várhatunk egy olyan ünneptől, mely nevének betűzésével és kiejtésével kapcsolatosan sincs konszenzus!

Szóval lapozgatva a katalógust, és nézegetve a kínálatot, odavetette az egyébként szintén zsidó férjének: „Tudod, néha pont ezért ünnepelem inkább a karácsonyt!” „Ünnepelhetjük drágám, ha akarod!” - szolt a válasz legnagyobb meglepetésére.

Ünnepelni a karácsonyt? Egy zsidónak? - gondolt bele egy pillanatra Cindy Chupack. Miért is ne? Aztán eszébe jutottak a szülei. De hát nekik nem kell tudniuk róla, és amúgy is 1200 mérfölddel arrébb laknak, így az ügy titokban maradhat feltéve persze, ha nem olvasnak róla a Timesban.

Szóval a zsidó házaspár úgy döntött, az idén magukévá teszik a karácsonyt annak teljes materiális pompájával. Cindy rögtön felhívta egy katolikus barátnőjét, aki el is hívta egy gyömbérkenyér-ház dekorációs partira. Ugyan, mi köze van Jézusnak a gyömbérkenyérhez?

Nem arról volt szó, hogy titokban át akartunk térni kereszténynek - írta Mrs. Chupack a Times hasábjain. Csak nagyon szerettem volna bársonyharisnyát benne a monogra-

mommal, a férjem vágya pedig, egy fa alatt köröző, igazi füstöt pöfögő kisvasút volt. A játékvasút egyébként (aminek az összeállítása órákba telt) volt az első jele annak, hogy Chupack-ék karácsonya nem éppen a megtestesült „békesség a Földön, és jóakarát az embereknek” lett.

Persze a dekoráció beszerzése sem ment simán. Mr. Chupack színes égőket szerzett be, és hagyományos karácsonyfadíszeket, míg Mrs. Chupack fehér égőket akart, drágakő színű labdácskákkal. Aztán Cindy alig tudta lebeszélni férjét a műhóról, míg a Home Depot-ban egyenesen erőszakkal kellett eltántorítani a mozgó hóemberke megvásárlásától.

Ezek ellenére mindketten élvezték a karácsonyfa, az ajándékok, a karácsonyi CD, a díszvilágítás, és a pöfékelő kisvasút hangulatát, amit csak a kis elhagyatott menóra látványa miatti büntudat zavart meg. De mégis: mi lehet ebben az egészben rossz?

Nos, ezt valószínűleg zsidó e-mailek százai, hanem ezrei válaszolták meg, hiszen a cikk megjelenésének hetében a második legreagáltabb írás lett a Timesban.

Cindy Chupack szerint minden valásnak, kultúrának meg van a maga szépsége. Talán ünneplésük előrelépést jelenthet az emberek és vallások közötti toleranciában.

Nem biztos... Toleránsak akkor is lehetünk (és kell is lenniünk), ha a decemberi csillogás-villogás közepette kitartunk a mi egyszerű, puritán hanukánk mellett, még ha a dekorációja kopottas, kissé szegényes is.

Minden évben rácsodálkozok, hogy a hanukiám lángjaiban mennyi élet, mennyi üzenet van! Valahol erre utalt az öreg sachter: „zsidónak lenni jó, de nehéz!”

Csetneki Hana és Somos Péter

Hanuka és születésnap

Izraeli dalokkal lépett fel a Nyíregyházi Zsidó Hitközség hanukai ünnepségén Csetneki Hana és Somos Péter. A hitközségi rendezvényen tavaly sem maradhatott el a Nőegylet tagjai által készített hagyományos fánk. A fuvola és a gitár duettje ünnepi hangulatot biztosított a hanuka-gyertyák meggyújtásához, és kellemes kíséretet a Máoz cur dallamaihoz.

Váérá sábeszén Galambos Zoltán hittestvérünk születésnapja alkalmából igen ízletes hagymástojással, és kocsonyáshallal vendégelte meg a minjen tagjait. Az idén 84. életévébe lépő hittestvérünket ezúton is sok szeretettel köszöntjük, és kívánunk Neki jó egészséget és erőt ahhoz, hogy a jövőben is ilyen aktív tagja legyen a minjennek és a hitközségnek!

Hanuka: a harmadik nap

Meghívó

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség
meghívja

tagjait, és hozzátartozóikat a

2007. február 25-én, vasárnap,

15:00-tól tartandó

Zájin Ádár ünnepségre!

*A Nőegylet tagjai szeretettel várják a
megjelenteket falcshallal!*

Meghívó

A Nyíregyházi Zsidó Hitközség
meghívja

tagjait, és hozzátartozóikat a

2007. március 4-én, vasárnap,

15:00-tól tartandó

Purim ünnepségre!

*Az ünnepség keretében
hitközségünk **KÖZGYŰLÉST** is
tart, melynek témái:*

- múlt évi gazdasági beszámoló,

- 2007. évi tervek,

- egyebek.

**Megila lájnlolás:
március 3-a, 18:00,
március 4-e, 8:30.**

Temetői nyitvatartás és elérhetőség

Január 8-tól április 30-ig a temető nyit-
vatartási ideje:

**hétfő-csütörtök és
vasárnap 9:00-12:00 óra.**

**A temetői iroda telefonszáma
megváltozott. Az új szám:
06-30-318-4907.**

Sürgős esetben hívható: Somos Péter
(06-30-490-0084)

**Kérjük Tisztelt Hittestvéreinket, hogy már-
cius 1-jén 14:00 óráig szíveskedjenek
feltétlenül leadni a pészáchi árukra
vonatkozó megrendelőket, hogy
hitközségünk időben be tudja szerezni a
szükséges kóser árukat!**

**Az elmúlt években komoly telefonköltséget
jelentett a hitközségnek azon tagok fel-
hívása, akik elmulasztották a határidőt,
ezért amennyiben idén valaki nem juttatja
el a megrendelő lapot a fenti időpontig, a
tavalyi megrendelését vesszük figyelembe!**

**2007. február 23-tól a pénteki min-
jen kezdő időpontja: 17:00 óra!**